

tott, és szigorúan büntették. Mászásórákon a legjobb volt, de nem lehetett rávenni, hogy ne a saját elképzelése szerint jusson fel a fára. Év végén egy abnormis angolna érte el a legjobb eredményt, aki különösen jól tudott úszni, egy kicsit futni, mászni, repülni is, és ő mondta a búcsúbeszédet.

A prérikutyák kimaradtak az iskolából, és szülei tiltakoztak amiatt, hogy az üregásás nem került be a tantervbe. Egy borzhoz adták be tanulónak a gyerekeiket, később pedig a mormotákkal és a hörcsögökkel közösen sikeres magániskolát nyitottak.

Elgondolkodtató sorokat olvashatunk „Az emberi butaságokról” és „Az időről” (221—227. oldal) is.

Talán, minden tavaszi szünet előtt beszélgetni kellene a szobában, a televízió előtt ülő tanítványainkkal a „Tavaszmódel” és az „Erő és szépség” című fejezetekről. „A napból jövő erő” minden tavasz kezdetén megérkezik, és mindennél munkálkodik, áthatolva az összes szerves anyagon, mindenekelőtt azonban a legmagasabb rendű, legösszetettebb, legfogékonyabb szervezet: az emberen... az ember akkor cselekszik okosan, ha a *nap kisugárzó erejéből* mindig többet és többet szív magába.” (229. oldal) Bizonyára szívesen hallgatják gyermekeink, hogy az indiánok a februárt és a márciust „gyöngye hónapoknak” nevezik, mert felismerték, hogy a szervezet ilyenkor tétlenségre, kimerülésre, pihenésre hajlamos, mert az „újáteremtés munkálkodik”. Mindenkinek megszívlelendő, hogy „Az ember a természet egy részét képezi, ezért végzetes lehet számára e közezből kilépni, szobába zárkózni.” (238. oldal)

Hogyan vibetjük a legtöbbre az életben? A kérdésre adott fejezetnyi válaszból néhányat kiemelünk:

— A sikeres életvitel egyik legfontosabb tényezője az *önbizalom*, amit sajnos, kicsit elfelejtettünk mostanában. (240. oldal)

— Mindig az jár a legjobban, akinek van bátorsága a *felelősséget* magára vállalni.” (241. oldal)

— „A *türelem*, a *tolerancia* képességének gyakorlása, vagy éppenséggel a *nevetés* lehet az, ami többnyire feloldja a konfliktushelyzeteket.” (244. oldal)

— „A *szerepet* gyakorlása szinte művészi érzéket igényel. Néha szigort, néha önmegtartóztatást is. Az elkényeztetés, az energiabénító, túlzott gondoskodás megfosztja a gyermeket az alkalmazkodási képesség és önfegyelem fegyvereitől.” (251. oldal)

— ... „igyekezzünk egymásban a *jót felfedezni*, és ne a rossz tulajdonságokon rágódjunk.” (255. oldal)

Szívesen sorolnám még az idézeteket, de terjedelmi korlátok határt szabnak. Bízom azonban abban, hogy sokan az eredeti műből olvassák el Schirilla György további üzeneteit.

Végül még egyetlen gondolatot. A szerző az előszóban így ír:

„Amennyiben elfogadjuk, hogy az egészség a legfontosabb emberi érték egyénnek és társadalomnak egyaránt, akkor ezért tennünk is kell valamit... A legfontosabb lenne a tanulóifjúság körében bevezetni, tantervi követelményrendszerbe illesztve az „*életmód*” tantárgyat.”

A könyvet végigolvasva, nem tudom eldönteni: valóban kellene-e egy újabb tantárgy az iskolában. Abban viszont biztos vagyok: az itt leírtakkal minden tanárnak-diáknak meg kellene ismerkednie. Lehetőleg olyan „hiteles forrásból”, mint amilyet Schirilla György szavai számomra jelentettek.

Hungaria Sport, 1988. 288. l.

Második változatlan kiadás.

DR. FARKAS KATALIN

AZ INTENZÍV-KOMBINÁLT OLVASÁSTANÍTÁSI MÓDSZER KÉSZÉGSZINTŰ SZAKASZÁNAK ELEMZÉSE ÉS A GYERMEKVILÁG FELADATRENDSZERE

Az intenzív-kombinált olvasástanítási (Lovász-féle) módszer a szintetikus módszerek családjába tartozik. Az olvasástanítás egész folyamatát át-szövi a kommunikációs technikák (beszéd-olvasás-írás) kombinált fejlesztése. A különféle nyelvi képességeket a nyelvhasználati módok egy-ségre szervezésével alakítja ki, vagyis integráltan oktatja az anyanyelvet. Az I. félévben a két technika (olvasás-írás) mielőbbi kialakítását a *Betűvásár* című munkatankönyv biztosítja, mely magába foglalja a tájékoztatói és jártassági szakasz nyelvhasználati feladatait.

A módszernek szakaszosan ismétlődő és spirálisan bővülő készségfejlesztő rendszerében a II. kötetként szereplő *Gyermekvilág* a készégszintű szakaszt képviseli, amelyet már nem is olvasó-könyvnek, inkább „nyelvi olvasókönyvnek” lehet nevezni. A szakasz kezdete kb. január végére tehető, amikor a tanulók eljutottak a néma és hangzó olvasás technikájában az ún. „tudat ellenőrzését” nélkülöző műveltségzés fokára. A tanév 2. félévében elvégzendő feladatok sora:

— a néma és a hangzó olvasás továbbfejlesztése,

— a szövegekben fellelhető nyelvi jelenségek intuitív felismertetése,

— a felolvasó- és kifejező kedv megteremtése.

A *Gyermekvilág* könyvalakja, belső illusztrációs anyaga, színezése, jelkészlete, különböző műfajú szövegei, játékosága, egyszerűval tartalmi és formai sajátosságai megfelelnek az ergonómia szabályainak.

Az integráció jegyeit magán viselő kötet magába foglalja az olvasókönyvet, az olvasási feladatlapokat és az írásmunkafüzetet, tehát munkatankönyv, amely épít a gyerekek önálló ismeretszerző tevékenységére.

A tanítási folyamat részeként megjelenő 90 percre tervezett anyanyelvi foglalkozás tananyaga a Betűvásárhoz hasonlóan tipográfiai rendszerben jelenik meg:

a (bal oldali) szövegoldalakra az olvasás- és beszédfejlesztési gyakorlatokra tervezett igényes prózák, versek és azok illusztrációi,

a (jobb oldali) munkaoldalakra az ezekhez kapcsolódó feladatsorok találhatóak.

A tematikus szerkesztésű tankönyv olvasmányai és feladatsorai a környezetismerettel koordinálnak. A szövegek ennek megfelelően 7 témakörre oszlanak, amelyek tartalmilag a gyermek mikrovilágától távolnak az őt körülvevő makrovilágig.

A témákat bevezető oldalak előzik meg, amelyeknek motiváló, figyelemkeltő szerepük van. A témazáró oldalak önművelésre serkentik a tanulókat, ismételten visszatérő címük: Irány a könyvtár!

A tankönyv igazodik az általános használatra megjelölt tanterv cél- és követelményrendszeréhez. Tananyagát azonban kibővítette a 2., helyenként 3. osztályba illő anyaggal, így gyakorlatrendszerében lehetőséget ad a gyengébb képességű és a tehetségebb tanulók megfelelő szintű fejlesztésére, differenciálására.

A munkaoldalak feladatrendszere ismételve előrehaladó, az előkészítésre és a begyakorlásra egyaránt lehetőséget ad. A nyelvhasználati módok együttes fejlesztésében a tanulók önálló munkálata, felfedezése, próbálkozása kap hangsúlyt.

Az ismeretsajátító és -alkalmazó tevékenységeket a tanító irányítómunkája kíséri végig. Az integrált metodika elvéhez igazodva a nyelvhasználati módok minden anyanyelvi foglalkozáson arányosan, egymást átszöve, egymást kiegészítve fordulnak elő, amelynek központjában mindenkor a szöveg, és annak feldolgozása áll.

Az első félévben megszerzett olvasástechnikai tudás felhasználásával az olvasmányok a néma olvasás gyakorlását biztosítják, valamint elindítják a gyerekeket a hangzó olvasás funkcionális alkalmazása felé, vagyis a felolvasás, a *közlő olvasás* szintjének elérésére. A mondat-, ill. szövegfonetikai eszközök sokoldalú begyakorlása a többnyire párbeszéd formájú szövegek segítségével történik, s az így vezetett olvasógyakorlatok előkészítik a dramatizálásokat, a szituációs játékokat (pl. 72. o.).

A Gyermekvilág szövegei alkalmasak, ill. serkentőek a verbális és mimetikus *kommunikációs gyakorlatokra* (61., 62. o.).

E fejlesztőmunka megeremti a mindennapi életben használatos megnyilatkozások, *összefüggő szövegek* alapjait, és bátorítja használatukra a nehezebben megnyilatkozó gyerekeket is. A beszédfejlesztést szolgálják az olvasmányok adta egyéb lehetőségeken kívül a szókincsgyarapító és aktivizáló feladatok is:

pl. azonos alakú és többjelentésű szavak magyarázata,

összetett szavak alkotása és jelentésük magyarázata, rokonértelmű szavak gyűjtése, csoportosítása.

Az olvasás- és írástechnikai szint emelkedésével egyre több lehetőséget nyújt a Gyermekvilág a *grammatikai törvényszerűségek*, nyelvtani fogalmak, szófajok felismerésére, megnevezésére. A nyelv egységeinek, a mondatnak és a mondatrészeknek felismertetésében segítenek az ún. mondatrajzok (70. o. 2. f.), amelyek az írásjelek, ékezetek, a hanghosszúságok és mondatkezdések tudnivalóit is magukba foglalják. Ugyanezt szolgálják a tagolatlan versszövegek szavakra bontása. A szavak jelentés szerinti csoportosítása, a három fő szófajra (ige, főnév, melléknév) utalások a témák adta lehetőségekből bontakoznak ki:

— A cselekvést jelentő szavak kigyűjtése, illetve felismertetése pl. Weöres Sándor Déli felhők (10. o.) című verséből.

— Az élőlények és élettelen dolgok felismerését, megnevezését gyakorló feladatokkal főleg „A család” és „A tárgyak” témakörökben találkozhatunk.

— A tulajdonságot jelentő szavak gyakorlása mellett a tulajdonságok fokozatbeli különbségét is felfedeztetjük (43. o., 3. f.).

A nyelvtani ismeretekhez szorosan kapcsolódnak a *helyesírás* gyakorlatsorai. Az első osztályban tananyagként szereplő feladattípusok, mint például a tulajdonnevek helyesírása, vagy a mondatközi és mondatvégi írásjelek gyakoroltatása mellett olyan helyesírási problémák is sorra kerülnek, amelyek a későbbi osztályok tananyagában szerepelnek. E szerkesztés célja, hogy analógiák megfigyeltetésével, játékos feladatmegoldásokkal lerakja azon helyesírási ismeretek alapjait, amelyeknek sok gyereknek igen hosszú befogadási folyamatra van szüksége:

Az érzékzerveket ismertető téma munkaoldalainak 1. feladata a -val, -vel ragos hasonulást mutatja be igen vizuálisan (9., 15. o. 1. f.).

A szótagolás szabályainak gyakorlatai a már ismert magánhangzó, mássalhangzó jelzéssel (O □) válnak szemléletesebbé.

Ide tartoznak a szótó és toldalék permanensen ismétlődő feladatai is.

A helyesírási tudnivalók rögzítésénél az emlékeztető bevezetés eredményesen segítik a manuális, kiemelő tevékenységeket, amire nagy hangsúlyt fektet a módszer:

Írd át színessel ...! Karikázd be ...!

A nyelvtani és helyesírási ismereteket gyakorló feladatokhoz legtöbbször nyelvhelyességi, *helyesírási* munka is kapcsolódik:

— Ilyenek a szöveg-előkészítő 1. számú komplex feladatok (17., 21. o., ... stb.).

— A lapok alján található logikai játéksorok az írástechnika fejlesztése mellett beszédtechnikai gyakorlatvégzésre is használhatók.

Az *írásgyakorlás* feladatai legtöbbször kreatív típusúak, és összekapcsolódnak a helyesírás gyakorlásával (27. o., 3. f.), az anyanyelv tanításá-

val (59. o., 3. f.), vagy a beszédfejlesztés valamelyik szintjének gyakoroltatásával (49. o., 3. f.). A feladatok a nyelv zeneiségére, játékoságára és ritmusára is utalnak.

A félév során végzett munka, az elért teljesítmény mérésére szolgál a 6 mérőlap, melyek a tankönyv utolsó oldalain találhatóak.

A Gyermekvilág szerkezeti felépítése, feladat-típusai tehát azt a célt szolgálják, hogy intenzíven, kombináltan fejlessék — figyelembe véve az eltérő adottságokat — a kommunikációs technikákat, és elvégezze a 2. osztály előkészítését.

DR. JAGUSZTINNE
DR. UJVÁRI KLÁRA

Anatolij Kokorin:

EGY FESTŐMŰVÉSZ NAPLÓJA:
UTAZÁS OROSZ ÉS
MAGYAR VÁROSOKBAN

Anatolij Kokorin:

Puësestvie po l'ubimüm gorodam
(Dnevnik hudožnika)

Sajátos kiadvány, melyben egy orosz festő vall kedvenc városairól. Ez nem lenne különös a számunkra, ha nem lenne legjobban kedvelt városai között Budapest. Moszkváról, Leningrádról és az ősi orosz városokról bőségesen állnak rendelkezésünkre nem csupán orosz, hanem magyar nyelvű forrásművek is. Hazánkról viszont meglehetősen kevés az oroszul és orosz szemszögből készített írás.

Ez a könyvecske egészen más, mint a többi, Budapestről szóló könyv. Ezt a másféleséget személyessége, hangulata adja meg. Mert ez az írás és a betűktől teljességgel elválaszthatatlan illusztráció atmoszférát teremt. Így, ha az olvasó kezébe veszi, és elolvassa a hazánkról szóló részt, szinte biztos, hogy vissza fog lapozni a Moszkvát, Leningrádot, vagy az ősi városokat bemutató oldalakhoz, mert kíváncsi lesz arra, hogyan látja azokat is az immár „közkelkerült” festőművész. Talán emiatt lett volna szerencsésebb, ha a szerkesztés során az országunkat leíró rész került volna előre.

Magyarországra a szerzőt a második világháború, a felszabadító hadművelet sodorta. Ekkor Budapest gyakorolta rá a legnagyobb hatást. Megdöbbenetek egyedi látásmódú, de hiteles rajzai: 1945-ben a rommá lőtt, de fellobozózt házak, a kiégett tankroncs a belvárosi utcán, a sokféle apró boltocska cégérei, keménykalapos úriemberek, kintornás, kalapos, szódás, hátizsákos — valószínűleg cserkész-tiszt —, reverendás pap és még sok más szereplő azokon.

Később még háromszor jutott el hazánkba a ma 81 éves *Anatolij Vlagyimirovics Kokorin*, de utóbb rajzolt és színezett művei — érthető-

en — kevesebb nosztalgiát keltenek a szemlélőben. '67-ben Buda szépsége és egyedülálló volta ejtette ámulatba.

'72-ben a főváros dús kirakatait csodálta, eljutott Szentendrére, Egerbe, Mezőkövesdre, Matyóra, Győrbe. Aztán 1975-ben járt Budapesten kívül Tatán, Komáromban, Sopronban és a Balaton partján, Siófokon. Ezek a „modern” vázlatai azonban másfélék, mint a háború idejéből valók. Örömet inkább az jelent, ha ráismerünk egy-egy sarokra vagy épületre.

A szovjet városokról szintén azt emeli ki, ami az ő fantáziáját megragadta. Gazdag élményanyagot gyűjtött össze hosszú élete folyamán; ezeket halvány színekkel jeleníti, úgy, hogy a szemlélőnek az az érzése támad, mintha elérhető közelségben lennének ezek az utcák, zugok, terek.

A festőművész azt szeretné, ha elsősorban rajzaira figyelnénk, de a szöveges mondanivaló sem megvetendő. A szerkesztést dicséri, hogy az aránylag könnyen érthető, szépirodalmi stílusú részeket válogatták be a kötetbe. Középiszkolás szókincsel már használható; a ritkább szavakat a végén betűrendbe szedve, kiemelve találjuk (*Horváth Gáborné* munkája), akinek pedig ez nem lenne elég, használhatja a szótárt.

A szövegértés ellenőrzésének módja az, ha az olvasó fellapozza a *Szovjet Irodalom 1975/1-es*, ill. 1985/4-es számát. Az olvasást megkönnyíti, hogy ki vannak téve a hangsúlyok, így aztán gyakorló olvasásra is használható.

A címlapon megjelölt magyarázatokat nem a szöveg közt, ugyanazon az oldalon feltüntetve találjuk, hanem a füzet végén, kiegészítésként. Így ennek használhatósága, visszakereshetősége nehézkes.

A kötet kiváló tanulási segédanyag is lehet, mert a szövegek után feladatsorokat is tartalmaz. Fel lehet ugyan vetni azt a kérdést, hogy ezeket miért nem a szövegek közé helyezte el a szerkesztő, azonban, véleményem szerint ez a megoldás sokkal szerencsésebb. Így egyaránt tudja használni a kezdő nyelvtanuló, az országismereti vizsgára készülő főiskolai vagy egyetemi hallgató, és az érdeklődő olvasó, aki színes és érdekes olvasmányra vágyik — a feladatok ugyanis nem törik meg a szöveget, viszont a jó tagolásnak köszönhetően a megfelelő szövegrészekhez tartozó feladatsorokat könnyűszerrel meg lehet találni. Horváth Gáborné a feladatsorok összeállításánál nagyszerűen betartotta a fokozatosság elvét.

Összefoglalva, tehát jól szerkesztett kiadványt tart kezében az olvasó, amely egyben érdekes, színes olvasmány is orosz nyelven. Sajátosan subjektív látásmódjából kitűnik többek között az, hogy mit tarthatnak rólunk megjegyzendőnek a külföldiek, és, hogy mit tart lényegesnek velünk kapcsolatban egy festőművész, Anatolij Kokorin.

Tankönyvkiadó, Russzkiej jazik.

IFJ. KARLOVITZ JÁNOS